

[DSP - groep]

Onderzoek – Advies – Management

Een gezonde leefstijl in het MBO - stand van zaken

Monitor gezonde leefstijl 2013-2014

Marieke Postma-de Groot

Paul Duijvestijn

RAPPORT

Een gezonde leefstijl in het MBO - stand van zaken

Monitor gezonde leefstijl 2013-2014

Marieke Postma-de Groot
Paul Duijvestijn

Met medewerking van:
Manja Abraham

Amsterdam, 14 augustus 2014

Marieke Postma-de Groot
Onderzoeker/adviseur
mpostma-degroot@dsp-groep.nl

Paul Duijvestijn
Senior onderzoeker/adviseur
pduijvestijn@dsp-groep.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doel	4
1.2	Methodische opzet en respons	5
1.3	Opbouw rapport (leeswijzer)	7
2	Visie en beleid	8
2.1	Verankering van gezondheidsthema's in cvb-beleid	8
2.2	Verankering van gezondheidsthema's in beleid van sectoren, clusters en domeinen	9
2.3	Verankering van sport, bewegen en een gezonde leefstijl in OER en/of studiegids	9
2.4	Bekendheid met en gebruik van instrumenten en websites	9
2.5	Vignet Gezonde School	11
3	Huidig aanbod	13
3.1	Expliciete aandacht voor gezondheidsthema's	13
3.2	Sport- en beweegaanbod	15
3.3	Welk deel van de BOL-studenten haalt de vijfprocentnorm?	15
3.4	Welk deel van de BBL-studenten haalt de vijfprocentnorm?	18
4	Randvoorwaarden	19
4.1	Niveau en omvang van het kader voor bewegen en sport	19
4.2	Externe vs. eigen accommodaties	20
4.3	Financiering beweeg- en sportaanbod	20
4.4	Samenwerking	21
5	Plannen en behoefte aan expertise en ondersteuning	22
5.1	Concrete plannen	22
5.2	Waarom geen concrete plannen?	24
5.3	Behoeftte aan expertise en instrumenten	25
6	Conclusies en aanbevelingen	26
Bijlagen		
	Bijlage 1	30
	Bijlage 2	34

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Sinds 2006 voert DSP-groep in opdracht van het Platform Bewegen en Sport van de MBO Raad monitoronderzoek uit naar bewegen en sport in het mbo. Er vonden metingen plaats in 2006, 2008, 2010, 2011 en 2012. De intensivering van de metingen vanaf 2010 had te maken met de extra financiële middelen (impuls) die het kabinet in die periode beschikbaar had gesteld voor extra inzet op bewegen en sport in het mbo (beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs, en later nog versterkt door motie Hamer). Als doel werd toen gesteld om in drie jaar tijd (september 2009 – juli 2012) bewegen, sport en vitaliteit een structurelere plek te geven in het onderwijsprogramma van minimaal vijftig mbo-instellingen.

Vanaf 2013 was er geen extra geld meer beschikbaar. Deze vervolgmeting in schooljaar 2013-2014 geeft inzicht in hoeverre het binnen mbo-instellingen is gelukt om de aandacht voor bewegen en sport een structureel karakter te geven (na het wegvallen van de gelden uit de impuls in de jaren 2010-2012). De huidige monitor is anders dan voorgaande jaren. De vragen richten zich niet meer uitsluitend op het sport- en beweegaanbod, maar juist breder rond het thema gezonde leefstijl. Dit sluit aan bij de huidige ontwikkelingen en de *Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl in en rondom de school*¹. In toenemende mate ontstaan integraal beleid en aanbod op het gebied van gezonde leefstijl, waar sport en bewegen uiteraard onderdeel van uit maakt.

Stand van zaken in 2012

In de drie laatste meetjaren was er een stijgende lijn te zien in de aanwezigheid van sport- en beweegaanbod op mbo-instellingen en het behalen van de vijfprocentnorm. In 2012 had 77 procent van de mbo-instellingen een sport- en beweegaanbod en voldeed 26 procent van alle BOL-studenten aan de vijfprocentnorm (in vergelijking met 17 % in 2010). Ook werd het sport- en beweegbeleid in toenemende mate verankerd, zowel op centraal (cvb-beleid) als op decentraal (OER en/of studiegids) niveau.

Het doel van de monitor is om inzicht te krijgen in de stand van zaken op de mbo-instellingen op het thema gezonde leefstijl, waarbinnen sport en bewegen één van de vijf hoofdthema's is. Sport en bewegen wordt gebruikt als aangrijpingspunt omdat dit voor de meeste kinderen en jongeren leuk is om te doen en het levert een belangrijke bijdrage aan de motorische, sociale en cognitieve ontwikkeling en gezondheid van kinderen en jongeren. Meer specifiek wordt gekeken naar het al dan niet behalen van de vijfprocentnorm.

Noot 1 De PO-Raad, VO-raad en MBO Raad hebben de handen ineengeslagen voor een groter en beter sport-, bewegen- en gezonde leefstijlaanbod in en rondom primair-, voortgezet (speciaal)- en middelbaar beroepsonderwijs. Van 2012 tot en met 2016 stellen de ministeries van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) in totaal acht miljoen euro beschikbaar voor de uitvoering van de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en een Gezonde Leefstijl (SBGL). De onderwijsagenda is een vervolg op de succesvolle aanpak van het Platform Sport, Bewegen en Onderwijs van 2009-2012.

1.2 Methodische opzet en respons

Evenals de voorgaande metingen is gebruik gemaakt van een webenquête in combinatie met een telefonische enquête. Alle 69 mbo-instellingen² hebben een uitnodiging ontvangen om deel te nemen aan de enquête. In deze uitnodiging werden de respondenten gewezen op de wijzigingen ten opzichte van deze voorgaande monitoren, namelijk de verbreding naar het onderwerp gezonde leefstijl (in plaats van alleen bewegen en sport).

Respondenten

Ook dit jaar zijn de sportcoördinatoren van de mbo-instellingen (voor zover bekend) aangeschreven. Vanuit het Platform Sport en Bewegen waren er 40 e-mailadressen bekend. De rest is aangevuld op basis van de meest recente en beschikbare gegevens vanuit de monitor uit 2012. Na twee weken is er een herinnering verstuurd met nogmaals de uitnodiging om de enquête in te vullen.

Nadat de enquête vier weken had opengestaan zijn alle mbo-instellingen die nog niet hadden gereageerd of de enquête deels hadden ingevuld telefonisch benaderd. De respondenten werden gevraagd of ze alsnog zelf de digitale enquête wilden invullen of de enquête werd (direct of op afspraak) telefonisch afgenomen door de onderzoeker van DSP.

Enquête

De enquête bestond uit 16 vragen, verdeeld over de onderwerpen: visie en beleid, huidig aanbod, randvoorwaarden en plannen. De grootste verandering was de verbreding van het thema sport en bewegen. Er werd nu gevraagd naar de visie en beleid, aanbod en plannen op de thema's:

- Sport en bewegen: bevorderen van een actieve leefstijl
- Voeding: stimuleren van gezond eten en drinken
- Relaties en seksualiteit
- Voorkomen van roken, alcohol- en drugsgebruik en gehoorschade
- Bevorderen van psychosociale gezondheid

Een aantal vragen is hetzelfde gebleven en op die vragen is dan ook een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk. Het merendeel van de vragen is echter anders, en er zal in de rapportage wat die vragen betreft dan ook geen vergelijking worden getrokken met eerdere jaren. Een andere moeilijkheid die een vergelijking lastiger maakt is dat er een aantal fusies heeft plaats gevonden en er nieuwe mbo-instellingen zijn bijgekomen. Vanzelfsprekend maken we ook geen onderscheid meer tussen mbo-instellingen die wel of geen subsidie ontvangen.

Noot 2 Vorig jaar waren er 66 mbo-instellingen. In schooljaar 2013-2014 zijn er 69 mbo-instellingen die allen zijn meegenomen in deze monitor, bron: www.mбораad.nl

Respons

Het aantal respondenten bleef dit jaar achter bij eerdere monitoren maar is in vergelijking met andere soortgelijke onderzoeken nog steeds erg hoog: 44 van de 69 instellingen hebben de enquête volledig ingevuld. Dat geeft een responspercentage van 64 procent.

Een week na de eerste uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek hadden 10 mbo-instellingen de enquête ingevuld. Na vier weken (inmiddels was er een herinneringsmail verstuurd) was dat aantal verdubbeld en waren er 20 mbo-instellingen die de enquête volledig hadden ingevuld. 49 mbo-instellingen zijn vervolgens in een tijdsbestek van drie weken minimaal 3 keer gebeld dan wel gemaïld met het verzoek om alsnog de enquête in te vullen.

Uiteindelijk hebben 44 mbo-instellingen de volledige enquête ingevuld. 2 mbo-instellingen hebben de enquête nooit geopend, en 7 instellingen hebben de vragenlijst deels ingevuld (variërend van het beantwoorden van 1 vraag tot 6).

Non-respons valt doorgaans te verklaren door het gebrek aan tijd en prioriteit. Dat is ook nu het geval, blijkt uit de antwoorden die we kregen op de vraag aan respondenten waarom ze de enquête (nog) niet hadden ingevuld. De mbo-instellingen gaven aan te druk te zijn met andere bezigheden, en ook een aanzienlijk deel liet weten 'onderzoeksmoe' te zijn: "We zien door de bomen het bos niet meer."

Om valide en betrouwbare uitspraken te kunnen doen over mbo-instellingen is het niet nodig om alle instellingen te betrekken in het onderzoek. Wel is het in het kader van de validiteit nodig dat er geen selectiviteit is. Daarom zijn we nagegaan of de scholen die niet reageerden of de vragenlijst niet afmaakten afweken van de scholen die wel zijn betrokken in het onderzoek. Dit bleek niet het geval te zijn.

Er is ook geen verschil in type mbo-instelling zoals in onderstaande tabel te zien is:

Type instelling	Niet (compleet) ingevuld	Wel compleet ingevuld	Totaal
AOC	0	5	5
ROC	8	34	42
Vakinstelling	4	5	9
Doveninstituut	2	0	2
Totaal	14	44	58*

* Er zijn 58 instellingen die de enquête hebben geopend en naar de eerste vraag hebben gekeken.

Om betrouwbare uitspraken te doen is er genoeg 'body' nodig. Ongeveer twee derde van de instellingen doet mee, dit is ruim voldoende om met enige mate van zekerheid uitspraken te kunnen doen.

1.3 Opbouw rapport (leeswijzer)

We presenteren in de eerste hoofdstukken alle feitelijke onderzoeksresultaten en gaan in het laatste hoofdstuk in op de conclusies en aanbevelingen.

In het volgende hoofdstuk (2) gaan we in op de ontwikkelingen rond visie en beleid met betrekking tot de vijf eerder genoemde thema's. De belangrijkste aanvulling is de vraag naar de bekendheid en het gebruik van instrumenten en websites die kunnen helpen bij het sport-, beweeg- en gezondheidsbeleid. In hoofdstuk drie wordt vervolgens het huidige aanbod besproken, evenals de vijfprocentnorm. Het vierde hoofdstuk gaat in op de aanwezige randvoorwaarden en het vijfde hoofdstuk geeft de resultaten weer van de vragen over de toekomstige plannen op het gebied van gezonde leefstijl. Aanvullend hierop is specifiek gevraagd welke ondersteuning de mbo-instellingen graag zouden zien bij het vormgeven van het thema gezonde leefstijl. Het afsluitende zesde hoofdstuk zet de belangrijkste resultaten van voorgaande hoofdstukken nog eens kort op een rij en gaat daarna in op de conclusies en aanbevelingen.

2 Visie en beleid

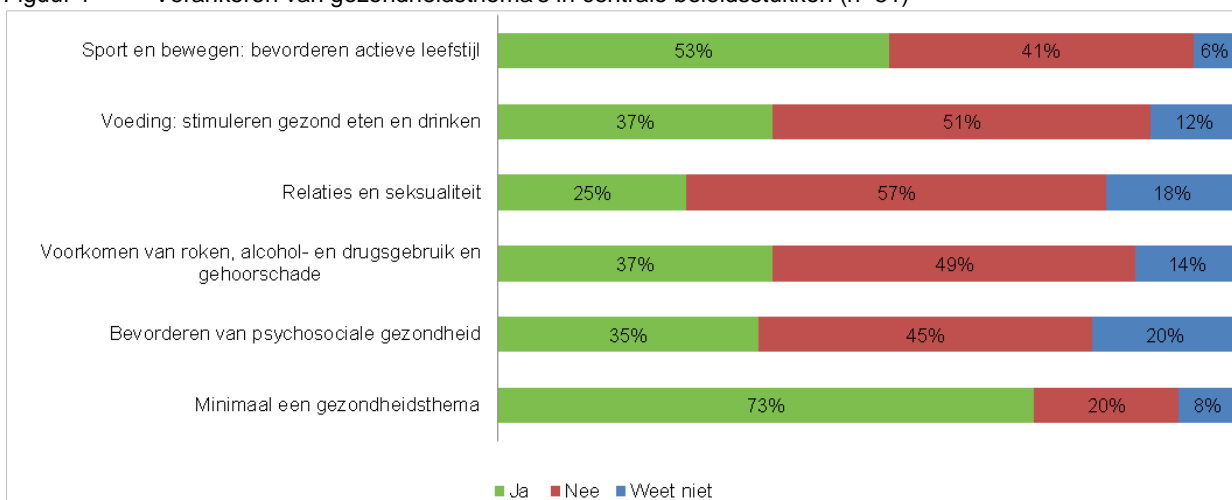
Sinds het verdwijnen van bewegen en sport uit de mbo-kwalificatiestructuur ligt de keuze om hier al dan niet in te investeren bij het College van Bestuur van mbo-instellingen en/of bij de resultaat- en budgetverantwoordelijke directies en opleidingsteams. Uit de eerdere monitoren vonden we een positief verband tussen (de)centrale verankering in beleid en het behalen van de vijfprocentnorm. Ook is het voornaamste doel van de SBGL '...het stimuleren van scholen om te komen tot schoolbeleid met betrekking tot sport, bewegen en gezonde leefstijl,...'.

Daarom is het van belang om te kijken in hoeverre de verschillende thema's verankerd zijn in het beleid van de mbo-instellingen.

2.1 Verankering van gezondheidsthema's in cvb-beleid

Het College van Bestuur (cvb) van mbo-instellingen legt haar missie, visie en centrale beleid vast in een of meerdere beleidsdocumenten; bijvoorbeeld een visiedocument, de missie statement en/of het meerjarenbeleidsplan. Dergelijke documenten hebben gemiddeld een looptijd van vijf jaar. Bijna driekwart van de mbo-instellingen heeft minimaal 1 van de 5 gezondheidsthema's opgenomen in hun centrale beleidsdocumenten. Sport en bewegen is het meest genoemde thema (53 procent), gevolgd door de vier thema's *voeding, voorkomen roken, alcohol- en drugsgebruik en gehoorschade* en *bevordering van psychosociale gezondheid*. *Relaties en seksualiteit* komt het minst vaak voor in cvb-beleid, namelijk in een kwart van de gevallen.

Figuur 1 Verankeren van gezondheidsthema's in centrale beleidsstukken (n=51)

Ten opzichte van 2012 is het percentage mbo-instellingen dat sport en bewegen heeft opgenomen in hun centrale beleid gelijk gebleven (in 2012 was dit 52 procent).

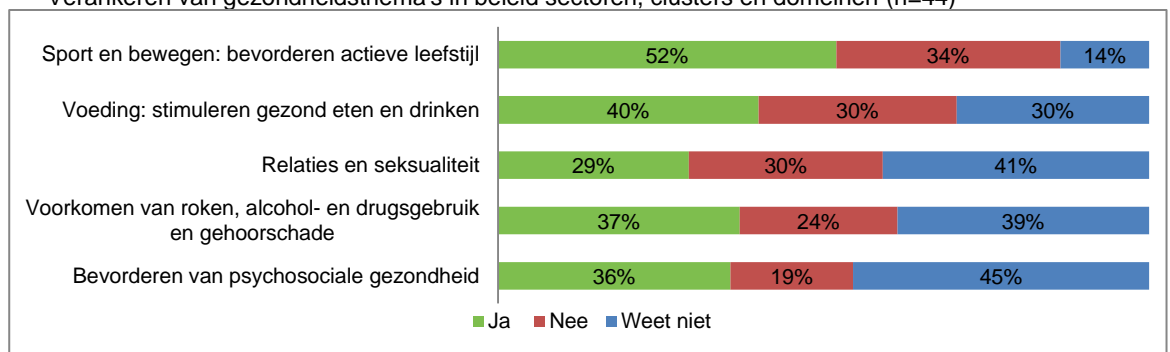
De meeste instellingen (28%) hebben 1 thema verankerd in hun centrale beleidsplannen, maar 18 procent heeft alle vijf de thema's verankerd. Sport en bewegen wordt het vaakst gecombineerd met het thema voeding, 39 procent van de instellingen hebben die combinatie opgenomen.

2.2 Verankering van gezondheidsthema's in beleid van sectoren, clusters en domeinen

Mbo-instellingen bestaan vaak uit verschillende sectoren, clusters en/of domeinen met elk een eigen directie en ook eigen visie- en beleidsdocumenten. Dergelijke documenten hebben doorgaans een looptijd van drie jaar. De afgelopen jaren was er sprake van een gestage toename van de verankering van sport en bewegen op sector-, cluster- en domeinniveau. In 2012 was er in de helft van de mbo-instellingen aandacht voor sport, bewegen en vitaliteit.

Anno 2014 is dat nog steeds het geval, 52 procent van de mbo-instellingen heeft sport en bewegen opgenomen. Voor de opname van de andere thema's gaat eenzelfde verdeling en volgorde op als bij de centrale beleidsdocumenten (*sport en bewegen* is het thema dat het vaakst is opgenomen, gevolgd door de andere thema's in nagenoeg dezelfde verhoudingen).

Figuur 2 Verankeren van gezondheidsthema's in beleid sectoren, clusters en domeinen (n=44)

2.3 Verankering van sport, bewegen en een gezonde leefstijl in OER en/of studiegids

In 2014 is bij 58 procent van de mbo-instellingen sport, bewegen en een gezonde leefstijl expliciet opgenomen in de OER en/of studiegids. Dit is een forse toename in vergelijking met de laatste meting uit 2012 toen nog 43 procent van alle opleidingen dit thema had opgenomen (en in 2010 was dit nog maar 25 procent). Het thema lijkt zijn plek te hebben gevonden in de officiële documenten van de opleidingen.

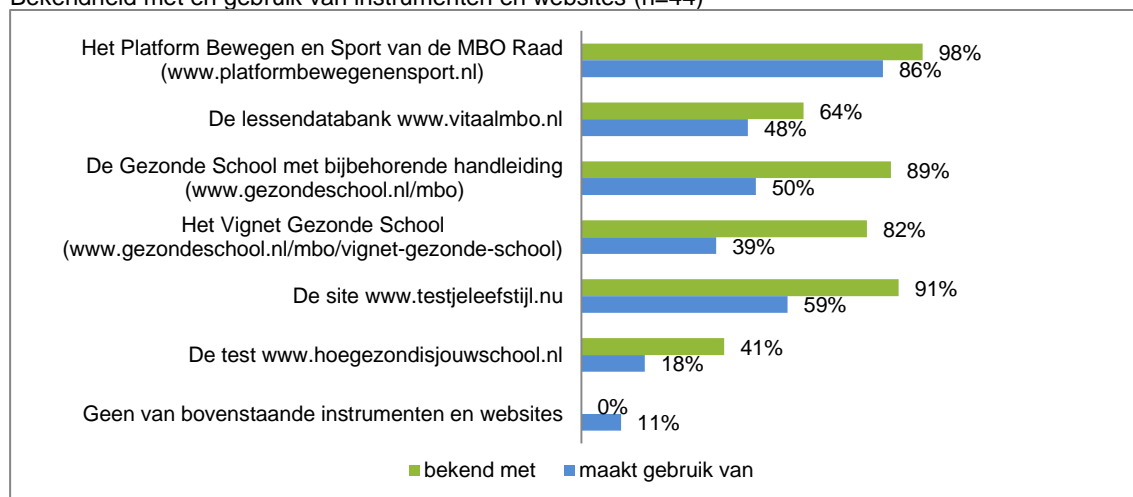
2.4 Bekendheid met en gebruik van instrumenten en websites

Er is een aantal instrumenten en websites beschikbaar die kunnen helpen bij het sport-, beweeg- en gezondheidsbeleid van een mbo-instelling. We hebben gevraagd in hoeverre deze instrumenten en websites bekend zijn bij de instellingen en of ze er gebruik van maken.

Iedereen kent in ieder geval één van genoemde instrumenten en websites, maar 11 procent maakt geen enkel gebruik van de beschikbare instrumenten en websites die in de enquête zijn genoemd. Bijna iedereen (98%) kent het platform Bewegen en Sport van de MBO Raad en een groot deel van de instellingen (86%) maakt ook daadwerkelijk gebruik van de website.

De site www.testjeleefstijl.nu is ook bij veel mbo-instellingen bekend (91%), evenals de Gezonde School www.gezondeschool.nl/mbo en beiden worden door (ruim) de helft van de instellingen ook daadwerkelijk gebruikt.

Figuur 3 Bekendheid met en gebruik van instrumenten en websites (n=44)

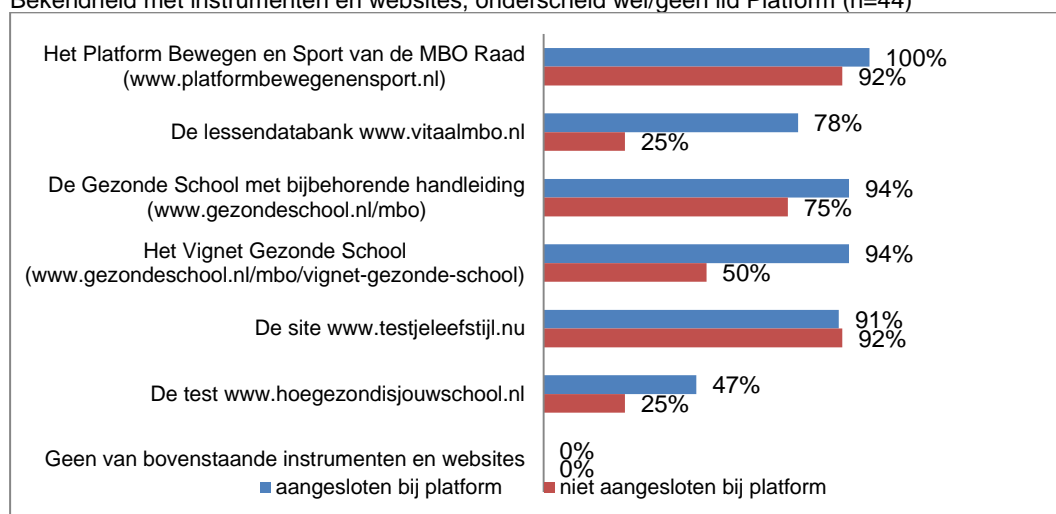

De lessendatabank op www.vitaalmbonl is wat minder bekend (64%) maar wordt relatief vaker gebruikt (48%). De test www.hoegezondisjouschool.nl is van dit rijtje instrumenten en websites het minst bekend (41%) en wordt ook maar door 18 procent van de mbo-instellingen gebruikt.

Verschil tussen instellingen die wel/niet zijn aangesloten bij het Platform Bewegen en Sport

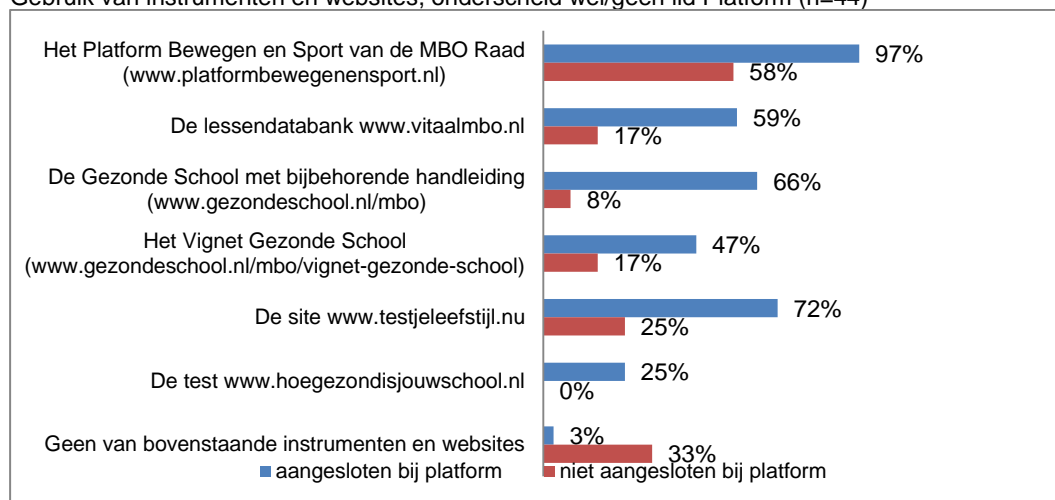
40 van de 69 mbo-instellingen zijn aangesloten bij het Platform Bewegen en Sport. De leden van dit platform zijn vaker bekend met de genoemde instrumenten en websites en maken er ook vaker gebruik van zoals te zien is in onderstaande figuren.

Figuur 4 Bekendheid met instrumenten en websites, onderscheid wel/geen lid Platform (n=44)

Figuur 5

Gebruik van instrumenten en websites, onderscheid wel/geen lid Platform (n=44)

De scholen die niet aangesloten zijn bij het Platform kennen de instrumenten en websites nog relatief vaak wel, maar maken er veel minder gebruik van. De test www.hoegezondisjouschool.nl wordt bijvoorbeeld helemaal niet gebruikt. Leden van het platform maken, naast de website van het platform, het meest gebruik van de site www.testjeleefstijl.nu. Die site wordt ook relatief vaak door de niet-leden gebruikt.

2.5 Vignet Gezonde School

In de SBGL staat als doelstelling benoemd dat in 2016 35% van de mbo-scholen in Nederland een beschreven Gezonde School-beleid heeft. Dat gegeven moet leiden tot het uitreiken van minimaal 200 vignetten Gezonde School. Het Vignet Gezonde School is bij 82 procent van de mbo-instellingen bekend en wordt door 39 procent daadwerkelijk gebruikt (zie vorige paragraaf). Aan deze groep (die heeft aangegeven het vignet Gezonde School te gebruiken) hebben we vervolgens gevraagd of ze een vignet verkregen, aangevraagd of in voorbereiding hebben op één van de vijf thema's. Zoals in het figuur op de volgende bladzijde te lezen valt heeft 7 procent (wat in deze enquête neerkomt op 3 instellingen) een vignet op het thema sport en bewegen verkregen. Nog eens 18 procent heeft een vignet sport en bewegen in voorbereiding.

Voeding is het tweede volgende thema waarop mbo-instellingen een vignet hebben verkregen, aangevraagd of in voorbereiding hebben. De andere thema's staan nog minder in de belangstelling.

Figuur 6 Vignet Gezonde School: verkregen, aangevraagd, in voorbereiding (n=17)

Twee belangrijke opmerkingen moeten hierbij gemaakt worden. Ten eerste lijkt er verwarring te bestaan over het vignet Gezonde School. Op dit moment zijn er namelijk nog maar 4 vignetten uitgedeeld³, terwijl in deze monitor in totaal 8 mbo-instellingen aangeven een vignet Gezonde School te hebben verkregen. Het kan zijn dat de respondenten een ander vignet bedoelen, of dat de communicatie over en vanuit Gezonde School over wat er allemaal valt onder de vignetten niet helemaal duidelijk is.

Een tweede belangrijk punt om op te merken is dat in deze enquête is gevraagd aan de mbo-instellingen of zij een vignet verkregen, aangevraagd dan wel in voorbereiding hebben. Daarmee hebben we geen inzicht in hoeveel *scholen* van de instelling een vignet hebben verkregen/aangevraagd of in voorbereiding. De aantallen uit deze monitor zeggen nog niets over de aantallen *scholen* die een vignet hebben. Deze cijfers zeggen dus weinig met betrekking tot het behalen van de genoemde doelstelling uit de SBGL.

Noot 3 [www.gezondeschool .nl](http://gezondeschool.nl/mbo/vignet-gezonde-school/vignetscholen/) is geraadpleegd op 29 juli 2014. <http://gezondeschool.nl/mbo/vignet-gezonde-school/vignetscholen/>

3 Huidig aanbod

In dit hoofdstuk kijken we naar het daadwerkelijke aanbod van de mbo-instellingen op alle vijf thema's. We hebben de vijfprocentnorm vraag ook iets aangepast om meer inzicht te krijgen in het percentage leerlingen dat de vijfprocentnorm niet haalt maar wel in de buurt komt.

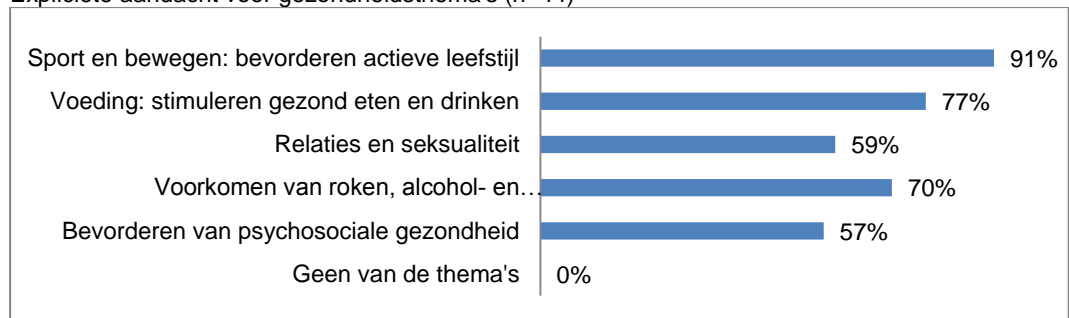
3.1 Expliciete aandacht voor gezondheidsthema's

De mbo-instellingen hebben aangegeven aan welke thema's expliciet aandacht wordt besteed in één of meer lessen op één of andere manier.

Gemiddeld besteden de mbo-instellingen expliciet aandacht aan twee thema's, waarbij *sport en bewegen* het meest genoemd is (91%). Daarop volgend wordt aan de thema's *voeding* en het *voorkomen van roken, alcohol en gehoorschade* (respectievelijk 77% en 70%) het vaakst aandacht besteed. De thema's *relaties en seksualiteit* en het *bevorderen van psychosociale gezondheid* krijgen relatief minder aandacht (59% en 57%) maar ook deze onderwerpen komen bij meer dan de helft van de mbo-instellingen expliciet aan bod tijdens één of meer lessen.

Figuur 7

Expliciete aandacht voor gezondheidsthema's (n=44)

Hieronder geven we een samenvatting per thema van de antwoorden op de vraag wat het aanbod inhoudt. In bijlage 1 is het volledige overzicht te vinden, de antwoorden zijn rechtstreeks overgenomen omdat dit inzicht geeft in de diversiteit aan antwoorden en dus de invulling van het aanbod op de verschillende thema's. Waar mogelijk zijn de antwoorden gebundeld en aangegeven dat dit precieze antwoord meerdere keren is gegeven.

Sport en bewegen

Expliciete aandacht voor sport en bewegen is er tijdens lessen LO, clinics en evenementen/sportdagen. Soms in combinatie met lessen Loopbaan en Burgerschap. Een aantal instellingen benoemt expliciet het behalen van de vijfprocentnorm als belangrijk doel. Ook wordt er gebruik gemaakt van leefstijltesten.

"Sport op Maat clinics, daarna overgang naar beroepsgerichte clinics afhankelijk van invulling teams. Daarnaast maken we gebruik van testjeleefstijl en zijn er pilots gestart om de clinics beroepsgericht te maken."

Voeding

Het thema *voeding* komt aan bod tijdens lessen, voornamelijk tijdens Loopbaan en Burgerschap. Themaweken, workshops en clinics over voeding worden georganiseerd. Ook vaak genoemd is het runnen van een gezonde kantine. Er wordt veel aandacht besteed aan een gezond en gevarieerd aanbod in de kantines.

"Gezonde kantine op aantal locaties, workshops en lessen binnen vitaal burgerschap en mogelijkheden voor advies medewerkers (in relatie met Health Check)"

Relaties en seksualiteit

De invulling van het thema *relaties en seksualiteit* is meer divers. Incidentenregistratie, het inzetten van vertrouwenspersonen en het uitnodigen van (externe) gastsprekers zijn enkele voorbeelden. Het vaakst genoemd is dat het onderwerp wordt behandeld tijdens de lessen Loopbaan en Burgerschap. Meer dan bij andere thema's wordt aangegeven dat externen worden uitgenodigd om aandacht te besteden aan dit thema.

"Lessen burgerschap en begeleidingslessen i.s.m. diverse externen."

Voorkomen van roken, alcohol- en gehoorschade

Ook dit thema wordt behandeld tijdens de lessen Loopbaan en Burgerschap, dit wordt verreweg het vaakst genoemd. Wel wordt vaker de koppeling gemaakt met het beweegaanbod en testjeleefstijl.

"Dit is onderdeel van lifestyle management."

Bevorderen van psychosociale gezondheid

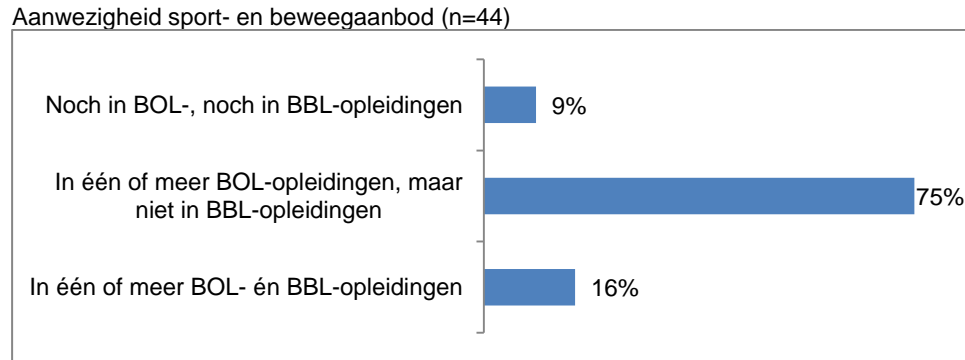
Meerdere malen worden de trainingen van Rots en Water genoemd als concrete invulling van dit thema. Ook tijdens lessen Loopbaan en Burgerschap wordt aandacht besteed aan het bevorderen van de psychosociale gezondheid. Er is begeleiding voor degenen die het nodig hebben en zorgteams, maatschappelijk werk en een mentoraat worden ingezet.

"Er is een goed functionerend mentoraat met daaraan gekoppelde zorg coördinatie voor complexere zaken."

3.2 Sport- en beweegaanbod

75 procent van de mbo-instellingen hebben in één of meerdere BOL-opleidingen sport- en beweegaanbod. Dat is een hoger percentage dan in 2012 (toen was het 63%). 9 procent van de mbo-instellingen heeft geen enkel sport- en beweegaanbod.

Figuur 8

Het percentage mbo-instellingen dat sport- en beweegaanbod heeft in zowel BOL- als BBL-opleidingen is iets gestegen, van 13 procent in 2012 naar 16procent in 2014.

3.3 Welk deel van de BOL-studenten haalt de vijfprocentnorm?

Vijfprocentnorm

In de subsidieregeling vanuit het vorige beleidskader Sport Bewegen en Onderwijs, Masterplan Bewegen en Sport MBO, werd de vijfprocentnorm⁴ geïntroduceerd. Deze vijfprocentnorm fungeerde als prestatie-indicator om het sport- en beweegaanbod te kwantificeren en de ontwikkelingen te kunnen volgen. Nu is de vijfprocentnorm een richtlijn die wordt gebruikt om te monitoren hoeveel sport- en beweegaanbod er is.

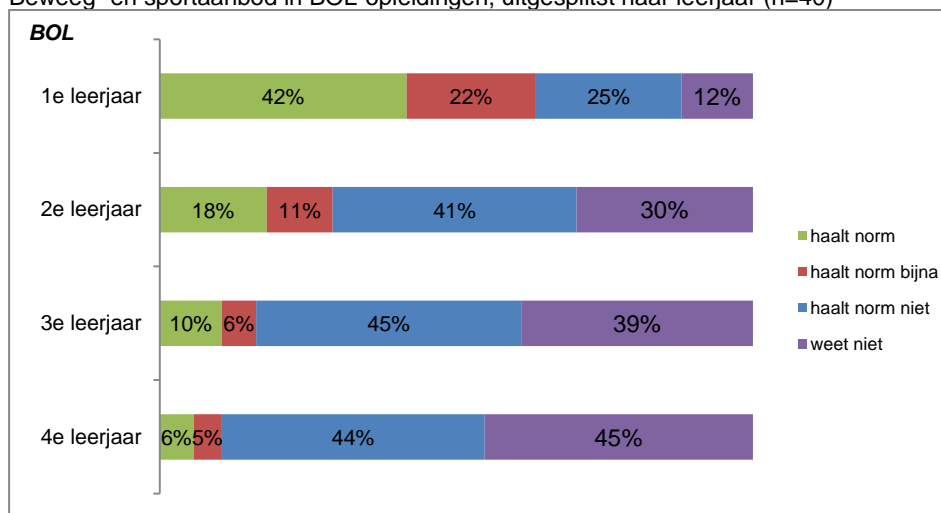
Om te kunnen bepalen welk deel van de studenten de vijfprocentnorm haalt, hebben we de mbo-scholen gevraagd om bij benadering per leerjaar aan te geven:

- hoeveel procent van de genoemde studenten de vijfprocentnorm haalt (≥ 40 uur per jaar);
- hoeveel procent van de genoemde studenten de vijfprocentnorm benadert (20-39 uur per jaar);
- hoeveel procent van de genoemde studenten de vijfprocentnorm duidelijk niet haalt (< 20 uur per jaar);
- van welk percentage van de genoemde studenten ze dit echt niet weten en ook niet kunnen achterhalen.

Voorgaande jaren was deze vraag opgesplitst in drie antwoordmogelijkheden: wel, niet en weet niet. We hebben gekozen om de antwoordcategorie 'haalt de vijfprocentnorm niet' op te splitsen in twee categorieën omdat we meer inzicht willen krijgen in hoeverre de mbo-instellingen wel een aanbod hebben maar (net) niet de vijfprocentnorm halen.

Noot 4 Het streven is dat elk leerjaar vijf procent van de contacttijd (onderwijstijd minus de BPV- cq. stagetijd) bestaat uit bewegen en sport. Dit komt neer op 1 klokuur bewegen per week, als de student niet op stage is. De norm geldt voor alle leerjaren en voor zowel BOL- als BBL-opleidingen.

Figuur 9 Beweeg- en sportaanbod in BOL-opleidingen, uitgesplitst naar leerjaar (n=40)

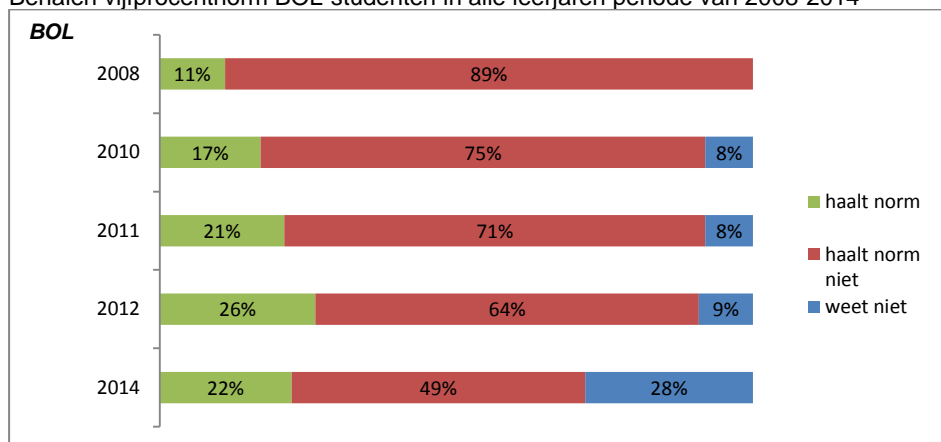
In vergelijking met het laatste meetjaar 2012 is het aantal BOL-studenten dat de vijfprocentnorm haalt iets gedaald in de eerste twee leerjaren (in 2012 waren de percentages respectievelijk 45 en 20%). In het derde leerjaar is het iets toegenomen (van 8 naar 10%) en in het vierde jaar is het percentage gelijk gebleven. Een deel van de respondenten (van 12 tot 45%) geeft aan geen inzicht te hebben in het al dan niet behalen van de vijfprocentnorm. De respondenten hebben aanzienlijk minder inzicht in het sport- en beweegaanbod voor het 2^e, 3^e en vooral het 4^e leerjaar.

Haalt norm bijna

Nog eens 22 procent van de eerstejaars BOL-studenten en 11 procent van de tweedejaars BOL-studenten behaalt de norm bijna. Dat betekent dat zij tussen de 20 en 39 sporturen op jaarbasis krijgen.

Figuur 8 laat zien dat sinds 2008 het aantal BOL-studenten dat de vijfprocentnorm behaalt (alle leerjaren) is verdubbeld, van 11 naar 22 procent.

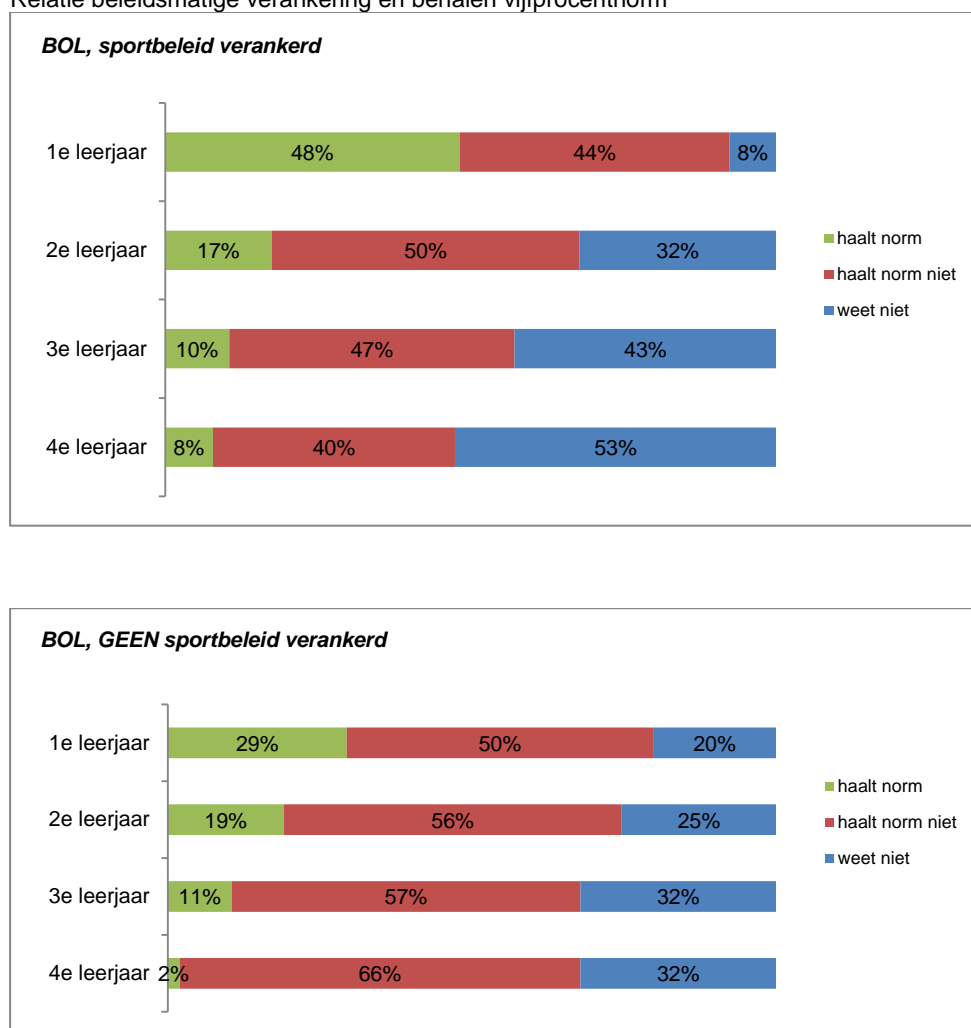
Figuur 10 Behalen vijfprocentnorm BOL-studenten in alle leerjaren periode van 2008-2014

Verankering op beleidsniveau en behalen vijfprocentnorm

Er lijkt nog steeds een positief verband te bestaan tussen het (de)centraal verankeren van het beleidsthema sport en bewegen en behalen van de vijfprocentnorm. In onderstaande grafieken is te zien dat mbo-instellingen die het sport- en beweegaanbod hebben verankerd in hun beleid vaker de vijfprocentnorm halen dan mbo-instellingen die sport en bewegen niet hebben verankerd.

Figuur 11 Relatie beleidsmatige verankering en behalen vijfprocentnorm

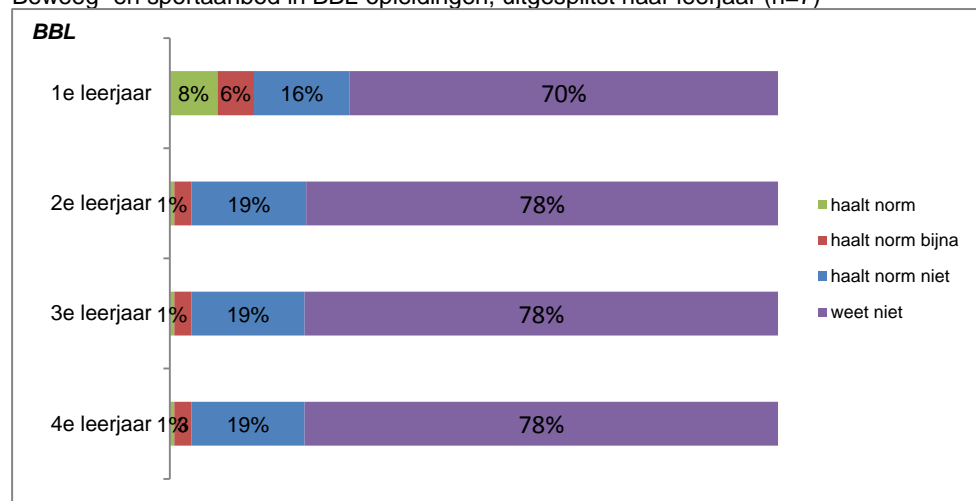

3.4 Welk deel van de BBL-studenten haalt de vijfprocentnorm?

Evenals voorgaande jaren liggen de percentages voor het behalen van de vijfprocentnorm bij de BBL-studenten vele malen lager. Overigens gelden voor BBL-studenten andere urenaantallen omdat het gaat om 5 procent van de contacttijd en die is in BBL –opleidingen aanzienlijk minder (200 uur, ten opzichte van 850 uur bij BOL-opleidingen). Vijf procent komt bij BBL neer op zo'n 10 klokuren sport en bewegen per jaar.

In het eerste jaar behaalt 8 procent de vijfprocentnorm, en 6 procent haalt de norm bijna. In de volgende leerjaren haalt maar 1 procent de norm en 3 procent bijna. Een ruime meerderheid (70-78%) geeft aan niet te weten hoe de stand van zaken is binnen de BBL-opleidingen wat betreft het behalen van de vijfprocentnorm.

Figuur 12 Beweeg- en sportaanbod in BBL-opleidingen, uitgesplitst naar leerjaar (n=7)

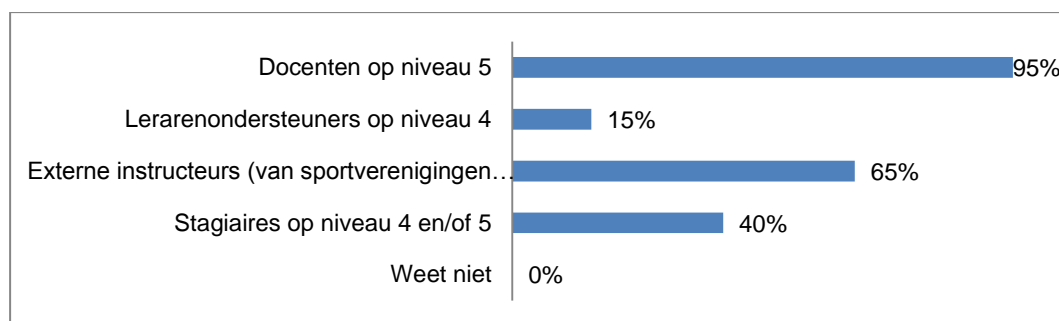
4 Randvoorwaarden

De vragen over aanwezige randvoorwaarden en samenwerkingspartners zijn gericht op het sport- en beweegaanbod (en dus niet breder op gezonde leefstijl). We gaan in op het niveau en omvang van het kader, de accommodaties en het budget en tot slot hebben we gevraagd naar de samenwerkingspartners op het gebied van sport en bewegen.

4.1 Niveau en omvang van het kader voor bewegen en sport

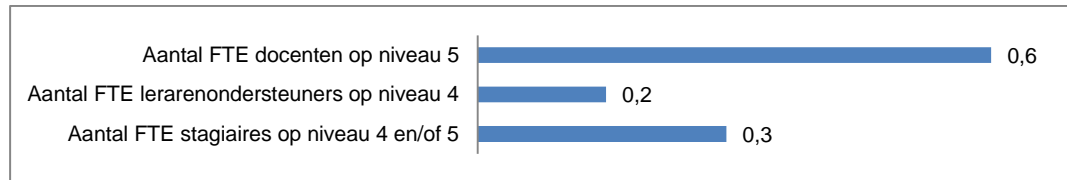
Het sport- en beweegaanbod wordt op bijna alle mbo-instellingen (95%) verzorgd door in ieder geval een docent/docenten op niveau 5. Daarna volgen de externe instructeurs en stagiaires die op respectievelijk 65 procent en 40 procent van de instellingen (mede) het aanbod verzorgen. Bij 15 procent van de mbo-instellingen zijn ook lerarenondersteuners actief. Deze verhoudingen en de volgorde zijn vergelijkbaar met voorgaande jaren, hoewel de percentages van de externe instructeurs en stagiaires deze meting iets lager uitvallen (vorig jaar was het respectievelijk 77 en 45%). Ook geven er anno 2014 bij iets meer instellingen docenten op niveau 5 les (in 2012 was dit 89%) en is het aantal mbo-instellingen waar lerarenondersteuners actief zijn bijna gehalveerd (in 2012 was dit nog 28%).

Figuur 13 Wie verzorgt/verzorgen het sport- en beweegaanbod op de mbo-instellingen? (n=40)

In figuur 12 op de volgende bladzijde is de gemiddelde omvang van de docenten, lerarenondersteuners en stagiaires per 1000 studenten te zien. Gemiddeld beschikken mbo-instellingen met een sport- en beweegaanbod over 1.1 fte (docenten niveau 5, lerarenondersteuners niveau 4 en stagiaires opgeteld). Dat is 0.1 fte meer dan in 2012 en die kleine stijging wordt veroorzaakt door een toename van de aantallen stagiaires. De andere getallen zijn hetzelfde als in 2012. Het aantal fte van de externe instructeurs zijn niet opgenomen in deze telling omdat deze immers niet in dienst zijn van de mbo-instelling. Gezien de toename van het aanbod, lijkt het logisch dat externe instructeurs relatief meer aanbod zijn gaan verzorgen. De externe instructeurs zijn op minder instellingen aanwezig (gedaald van 77 naar 65%) maar omdat het aanbod wel is toegenomen (van 63 naar 75%) lijkt het aannemelijk dat zij een deel van die toename voor hun rekening nemen.

Figuur 14 Niveau en omvang van het kader voor bewegen en sport per 1000 studenten (n=40)

4.2 Externe vs. eigen accommodaties

Nog steeds vindt het merendeel van het sport- en beweegaanbod plaats in externe accommodaties die eigendom zijn of beheerd worden door de gemeente, sportverenigingen of commerciële partijen. Het percentage is nagenoeg niet veranderd, nu 56 procent tegenover 55 procent in 2012.

Figuur 15 Externe vs, eigen accommodaties (n=40)

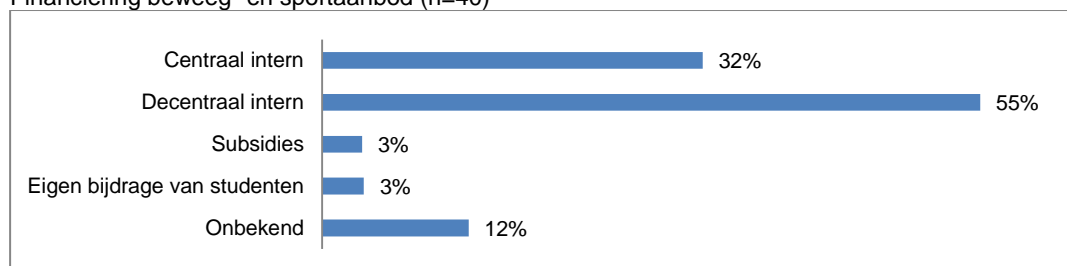

4.3 Financiering beweeg- en sportaanbod

In 2012 was een opvallende uitkomst dat de uitgaven decentraal intern waren afgenomen ten opzichte van eerdere meetjaren. In 2012 was gemiddeld 43 procent van de financiering van het sport- en beweegaanbod afkomstig van decentrale financiering (in 2011 was dat 50%, in 2010 55%). In 2014 komt de gemiddelde bijdrage vanuit decentrale middelen weer op 55 procent, een toename sinds 2012 van 12 procent. Deze stijging is gekoppeld met de toename van de verankering op decentraal niveau, namelijk de OER en/of studiegids.

Ook wordt er iets meer besteed vanuit centrale interne middelen, 32 procent ten opzichte van 29 procent in 2012. Financiering vanuit subsidies is sterk teruggelopen wat logisch te verklaren is, van 21 procent in 2012 naar 3 procent in 2014. De eigen bijdrage van studenten is iets toegenomen, van 1 naar 3 procent. Gemiddeld komt 12 procent van de financiering uit een voor de respondent onbekende hoek.

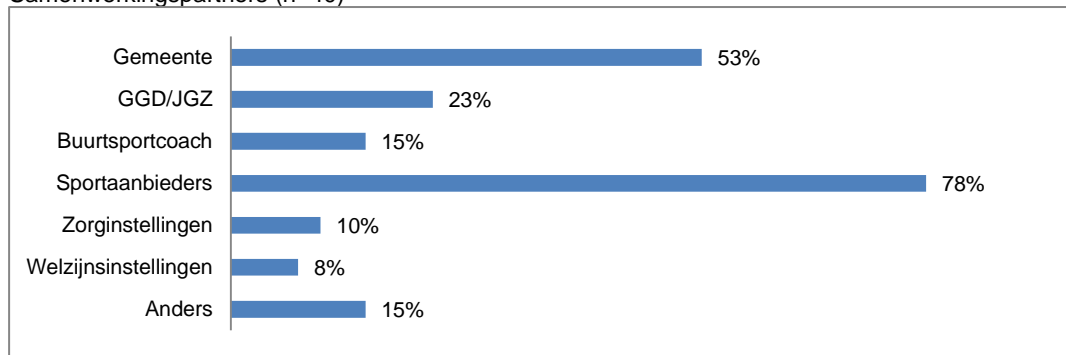
Figuur 16 Financiering beweeg- en sportaanbod (n=40)

4.4 Samenwerking

Een nieuwe vraag in de huidige monitor is de vraag met welke partijen structureel wordt samengewerkt op het gebied van sport, bewegen en gezonde leefstijl. De mbo-instellingen konden meerdere antwoorden geven. Uit de tabel op de volgende bladzijde blijkt dat de instellingen vooral samenwerken met sportaanbieders (78%) en de gemeente (53%). Bijna een kwart van de instellingen werkt ook structureel samen met de GGD/JGZ, en ook welzijn- en zorginstellingen worden gevonden (respectievelijk 8 en 10%). Ook de buurtsportcoach is bij 15 procent van de instellingen structureel verbonden. In de categorie *andere* worden nog genoemd: EHBO, Rode Kruis Nederland, fitnesscentra, dans en zelfverdediging, MBO, sportopleidingen, sportbond en outdoorbedrijven.

Figuur 17 Samenwerkingspartners (n=40)

De aandacht voor en nadruk op gezonde leefstijl lijkt zich ook te uiten in de diversiteit van de samenwerkingspartners. Het is interessant dat zorginstellingen, welzijnsinstellingen en de GGD/JGZ een structurele samenwerking hebben met een deel van de mbo-instellingen.

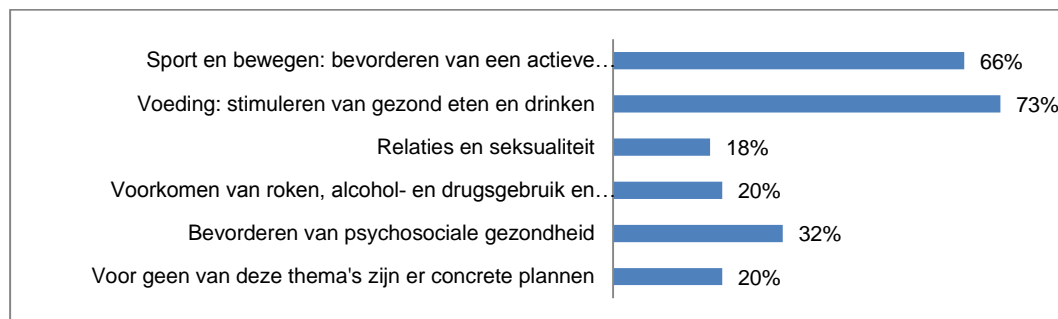
5 Plannen en behoefte aan expertise en ondersteuning

In de meting van 2012 merkten we al dat de concrete plannen voor meer/nieuw beweeg- en sportaanbod was afgenomen ten opzichte van voorgaande jaren. Met de nieuwe focus op gezonde leefstijl hebben we de mbo-instellingen gevraagd naar hun concrete plannen op de vijf thema's. We hebben ze ook gevraagd naar de reden waarom ze (op andere thema's) geen concrete plannen hebben. Aanvullend daarop is gericht gevraagd naar de behoefte aan ondersteuning in de vorm van expertise en instrumenten.

5.1 Concrete plannen

Het is opvallend dat een grote meerderheid van de mbo-instellingen (80%) concrete plannen heeft om aan 1 of meer thema's meer aandacht te gaan besteden. Op het gebied van *sport en bewegen* en *voeding* zijn de meeste concrete plannen. Gevolgd door het *bevorderen van de psychosociale gezondheid* en wat betreft de andere twee thema's heeft ongeveer een vijfde van de instellingen concrete plannen om hier meer aandacht aan te besteden.

Figuur 18 Concrete plannen op de vijf thema's (n=44)

Twintig procent van de instellingen geeft aan dat ze geen concrete plannen hebben. Sommigen zijn bijvoorbeeld ook sceptisch over inzet op gezonde leefstijl:

"De resultaten van test je leefstijl zijn niet makkelijk te gebruiken, expertise binnen onderwijs op gebied van gezondheidsbevordering is beperkt (daarnaast is het de vraag hoe diep je je als onderwijsinstelling met de gezondheid van deelnemers moet bemoeien)"

Wat zijn die concrete plannen?

In de bijlage is een overzicht te vinden van alle concrete plannen per thema. Hier benoemen we de meest opvallende en meest genoemde plannen per thema.

- **Sport en bewegen: bevorderen van een actieve leefstijl**

Dertien mbo-instellingen geven aan meer sport- en beweeglessen aan te gaan bieden het komende jaar. Daarnaast wil een aantal het programma meer aanpassen op de gekozen beroepsrichting en de fysieke aspecten die daarmee gepaard gaan.

"5% norm invoeren op alle locaties (nu 3). Daarnaast koppelen we de fysieke aspecten van het beroep aan trainingsprogramma's."

Een ander vaker genoemd voorgenomen plan is een betere koppeling tussen de lessen sport- en bewegen en de resultaten van de leefstijltesten.

- **Voeding: stimuleren van gezond eten en drinken**

Het realiseren van gezond(er) voedselaanbod in de kantines wordt het vaakst genoemd. Het aanvragen van een vignet Gezonde School en in samenwerking met de cateraar kijken welke verbeteringen kunnen worden doorgevoerd.

"Gezonde kantines op alle scholen inrichten naar richtlijnen motie Vendrik. In lessen gezonde voeding een link met het kantine-aanbod leggen. We gaan voor het vignet Gezonde school."

Daarnaast valt op dat het thema voeding veelal wordt geïntegreerd in ofwel het sportprogramma ofwel het lesprogramma. De lessen Loopbaan en Burgerschap worden vaak genoemd, maar ook clinics en themalessen/weken over gezonde voeding.

- **Relaties en seksualiteit**

Dit thema wordt verder ontwikkeld en krijgt meer ruimte in theoretische lessen. Een mbo-instelling geeft aan ruimte te willen bieden aan externe partijen.

- **Voorkomen van roken, alcohol- en drugsgebruik en gehoorschade**

Ook voor dit thema zijn er met name concrete plannen om tijdens de lessen hier meer (theoretische) aandacht aan te besteden. Daarnaast vaker en consequenter aanspreken wanneer studenten de regels overtreden.

"Nog meer aandacht voor deze thema's en consequent handelen in fysieke plannen."

- **Bevorderen van de psychosociale gezondheid**

De plannen wat dit thema betreft zijn divers. Twee mbo-instellingen geven aan te gaan werken met Rots en Water (een weerbaarheidsprogramma en anti-pestprogramma, waar de training van weerbaarheid samengaat met de ontwikkeling van positieve sociale vaardigheden). Een andere instelling gaat meer aandacht schenken aan sociale veiligheid en het schoolklimaat en weer een ander koppelt het thema aan de beweeglessen of lessen Loopbaan en Burgerschap.

"Afstemming met zorgstructuur als het gaat om wisselwerking tussen welbevinden en actoren vanuit BRAVO."

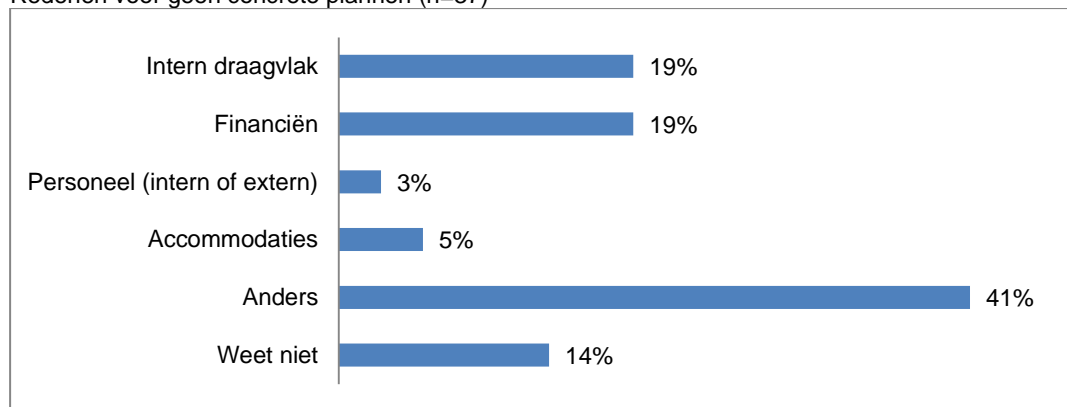
5.2 Waarom geen concrete plannen?

Een aantal redenen dat wordt genoemd in de categorie *anders* valt binnen één van de eerder genoemde categorieën. Zo wordt *financiën* nog tweemaal genoemd, evenals *intern draagvlak*. Deze beide categorieën vormen de belangrijkste redenen om niet op (meer) thema's concrete plannen te ontwikkelen. Ook worden *accommodatie en personeel* beiden nog eenmaal genoemd. De rest van de antwoorden uit de categorie *anders* komt neer op prioritering: mbo-instellingen moeten keuzes maken i.v.m. schaarste van middelen, mensen en tijd.

"Op dit moment zijn we heel druk met de focus op vakmanschap en dat dit allemaal goed op de rit komt. De gezonde school staat niet hoog op de prioriteitenlijst."

"Er spelen zoveel andere dingen en er is weinig geld dus sport en bewegen gaat van de agenda. Alleen de noodzakelijke dingen worden gedaan. Er is wel aandacht voor duurzaamheid in de beleidsplannen, maar dat is breed."

Figuur 19 Redenen voor geen concrete plannen (n=37)

Gebrek aan voldoende financiële middelen is vaak de oorzaak van het ontbreken dan wel wegvallen van sport- en beweegaanbod. Bijvoorbeeld op deze twee instellingen:

"LO heeft jarenlang deel uitgemaakt van het programma in de vorm van traditionele gymlessen, met daarbij aandacht voor sportoriëntatie. Na het verdwijnen van de gymzaal door gebrek aan financiële middelen om de verouderde zaal op te knappen en ruimtegebrek binnen de school is sport op een andere manier aangeboden. Het Ma heeft een keuzeprogramma aangeboden voor sporten die buiten de school maar in de regio werden gehouden. Het was een groot succes, maar heeft helaas slechts 3 jaar standgehouden, maar is uiteindelijk gesneuveld. Teveel druk op de roosters en het ontbreken van voldoende financiële middelen waren hiervoor de redenen."

"Er was een aantal jaren geleden een Sport Expertise Centrum waarin studenten keuzes konden maken voor sporten waar ze nog niet eerder kennis mee hadden gemaakt. Door financiële redenen is dit opgeheven."

5.3 Behoeftte aan expertise en instrumenten

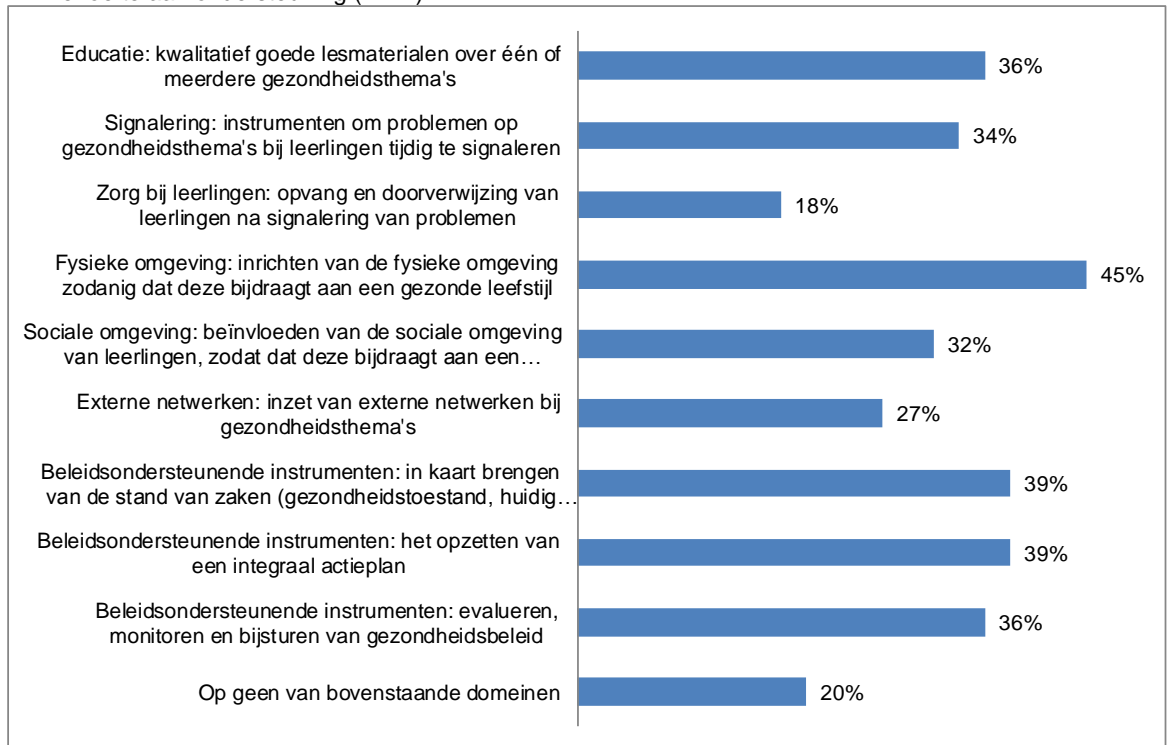
Er zijn verschillende domeinen waarop een instelling activiteiten kan ontplooiën om de gezondheid van studenten te bevorderen: educatie, signalering, omgeving en beleid. We hebben de instellingen gevraagd om aan te geven op welke domeinen zij behoefte hebben aan expertise en/of instrumenten.

In figuur 18 is te zien dat 20 procent van de mbo-instellingen geen behoefte heeft aan de genoemde expertise of instrumenten op de drie domeinen. De rest van de instellingen benoemt het vaakst dat zij behoefte hebben aan ondersteuning op het inrichten van de fysieke omgeving zodanig dat deze bijdraagt aan een gezonde leefstijl (45%). Kort daarop (beiden 39%) volgen twee beleidsondersteunende instrumenten: het in kaart brengen van de stand van zaken en het opzetten van een integraal actieplan.

De drie andere categorieën die door ruim een derde van de respondenten genoemd zijn:

- beleidsondersteunende instrumenten: evalueren, monitoren en bijsturen van gezondheidsbeleid (36%);
- educatie: kwalitatief goede lesmaterialen over een of meer gezondheidsthema's (36%);
- signalering: instrumenten om problemen op gezondheidsthema's bij leerlingen tijdig te signaleren (34%).

Figuur 20 Behoeftte aan ondersteuning (n=44)

6 Conclusies en aanbevelingen

De afgelopen jaren is een goede voedingsbodem gecreëerd voor structurele aandacht voor bewegen en sport in het mbo. Het aanbod voor BOL 1 en 2 is enorm toegenomen, evenals de beleidsmatige aandacht voor het thema op centraal en decentraal niveau. De vooraf beoogde structurele verankering van bewegen en sport heeft een belangrijke impuls gekregen.

Een vervolgmeting in 2014 diende inzichtelijk te maken in hoeverre het binnen de mbo-instellingen is gelukt om die toenemende aandacht en impuls voor bewegen en sport een structureel karakter te geven, mede ook na het wegvallen van de gelden uit de impuls voor bewegen en sport in het mbo in de jaren 2010-2012. Daarnaast is in deze vervolgmeting breder gekeken dan alleen sport en bewegen: ook de andere thema's uit de Onderwijsagenda zijn meegenomen:

- Sport en bewegen: bevorderen van een actieve leefstijl
- Voeding: stimuleren van gezond eten en drinken
- Relaties en seksualiteit
- Voorkomen van roken, alcohol- en drugsgebruik en gehoorschade
- Bevorderen van psychosociale gezondheid

De respons was dit jaar lager dan bij de eerdere metingen. Hoewel de respons hoog genoeg is (en de non-respons niet afwijkend) moeten de resultaten daarom met enige marge worden geïnterpreteerd.

In dit slothoofdstuk vatten we de belangrijkste resultaten kort samen en sluiten we af met een aantal aanbevelingen.

Aandacht voor thema's uit de Onderwijsagenda – verankering en aanbod

De verankering van sport en bewegen op beleidsniveau (zowel centraal als decentraal) is stabiel. Nog steeds heeft iets meer dan de helft van de instellingen sport en bewegen beleidsmatig verankerd (52%). Daarnaast is er ook aandacht in de beleidsplannen voor de andere thema's: slechts bij 20 procent komt geen enkel thema voor in de beleidsplannen. Sport en bewegen wordt het vaakst gecombineerd met het thema voeding: 39 procent van de instellingen hebben die combinatie opgenomen.

Opvallend is dat 58 procent van alle mbo-instellingen het thema sport, bewegen en een gezonde leefstijl expliciet opgenomen hebben in de OER en/of studiegids. Dat is een forse toename sinds 2012; toen was dat nog 43 procent (en in 2010 zelfs 25%).

Aanbod

Een ander opmerkelijk en positief resultaat is de toename van het sport- en beweegaanbod. 75 procent van alle mbo-instellingen heeft een aanbod voor in ieder geval BOL-studenten (ten opzichte van 63% in 2012). Ook het aandeel mbo-instellingen met een aanbod voor zowel BOL als BBL studenten is toegenomen, van 13 naar 16 procent.

Gemiddeld besteden de mbo-instellingen expliciet aandacht in lessen aan twee thema's, waarbij *sport en bewegen* het meest genoemd is (91%). Daarop volgend wordt aan de thema's *voeding* en het *voorkomen van roken, alcohol en gehoorschade* (respectievelijk 77% en 70%) het vaakst

aandacht besteed. De thema's *relaties en seksualiteit* en het *bevorderen van psychosociale gezondheid* krijgen relatief minder aandacht (59% en 57%), maar ook deze onderwerpen komen bij meer dan de helft van de mbo-instellingen expliciet aan bod tijdens één of meer lessen.

De mbo-instellingen kennen de meeste instrumenten en/of websites die er zijn om te helpen bij het sport-, beweeg- en gezondheidsbeleid allemaal, en 81 procent maakt ook daadwerkelijk gebruik van één van de instrumenten/websites. De website van het Platform Bewegen en Sport wordt het vaakst gebruikt, 86 procent.

Vijfprocentnorm

De focus in het mbo ligt "op het vergroten van het bewustzijn van de bestuurders van mbo-instellingen van de positieve effecten van bewegen en een gezonde leefstijl voor de student, medewerkers, school en maatschappij en het verder implementeren van de 5% norm binnen de doelen van vitaal burgerschap." (uit SBGL)

In het eerste leerjaar haalt 42 procent van de BOL-studenten de vijfprocentnorm en 18 procent van de tweedejaars BOL-studenten. Daarnaast haalt nog 22 procent in het eerste jaar en 11 procent in het tweede jaar de norm bijna. In vergelijking met het meetjaar 2012 is het aantal BOL-studenten dat de vijfprocentnorm haalt iets gedaald in de eerste twee leerjaren (in 2012 waren de percentages respectievelijk 45 en 20%). In het derde leerjaar is het iets toegenomen (van 8 naar 10%) en in het vierde jaar is het percentage gelijk gebleven. Wanneer we alle leerjaren bij elkaar optellen en de percentages vergelijken met eerdere jaren zien we voor BOL-studenten een kleine afname (nu 22% t.o.v. 26% in 2012) in het aantal BOL-studenten dat de vijfprocentnorm haalt. Wat ook invloed heeft is dat een deel van de respondenten (van 12 tot 45%) aangeeft geen inzicht te hebben in het al dan niet behalen van de vijfprocentnorm. De respondenten hebben aanzienlijk minder inzicht in het sport- en beweegaanbod voor het 2^e, 3^e en vooral het 4^e leerjaar.

Evenals voorgaande jaren liggen de percentages voor het behalen van de vijfprocentnorm bij de BBL-studenten vele malen lager. In het eerste jaar behaalt 8 procent de vijfprocentnorm, en 6 procent haalt de norm bijna. In de volgende leerjaren haalt maar 1 procent de norm en 3 procent bijna. Een ruime meerderheid (70-78%) geeft aan niet te weten hoe de stand van zaken is binnen de BBL-opleidingen wat betreft het behalen van de vijfprocentnorm.

Concrete plannen

Het is opvallend dat een grote meerderheid van de mbo-instellingen (80%) concrete plannen heeft om aan 1 of meer thema's meer aandacht te gaan besteden. Op het gebied van *sport en bewegen* en *voeding* zijn de meeste concrete plannen (66 en 73%), gevolgd door het *bevorderen van de psychosociale gezondheid* (32%). Voor de andere twee thema's heeft ongeveer een vijfde van de instellingen concrete plannen om hier meer aandacht aan te besteden.

Zorgen zijn er vooral over financiën en intern draagvlak, maar er is ook hoop:

"Het sportservicebureau valt nu onder het CIOS. Er komen nu meer mogelijkheden om het bewegingsonderwijs weg te zetten binnen de andere scholen. De aanvraag voor beweeglessen vanuit die andere scholen stijgt per schooljaar. De toekomst ziet er rooskleuriger uit."

Behoeftte aan expertise en instrumenten

De nadruk en sturing die wordt gegeven op beleid en verankering van de thema's lijkt aan te slaan bij de mbo-instellingen. 39 procent van de instellingen geeft aan behoefte te hebben aan beleidsondersteunende instrumenten: in kaart brengen van de stand van zaken en het opzetten van een integraal actieplan. Ook heeft 45 procent behoefte aan ondersteuning bij het inrichten van de fysieke omgeving zodanig dat deze bijdraagt aan een gezonde leefstijl.

Een op de vijf mbo-instellingen geeft aan helemaal geen behoefte te hebben aan ondersteuning in de vorm van expertise of instrumenten.

Kortom...

De ingezette weg, verbreding van het thema bewegen en sport naar gezonde leefstijl, de koppeling van dit thema aan vitaal burgerschap en aansturing op beleid en verankering, lijkt z'n vruchten af te werpen. De aandacht voor sport en bewegen lijkt (redelijk) stevig ingebed te zijn binnen de mbo-instellingen, zowel op beleidsniveau als in de praktijk.

Zeer positief is de toegenomen verankering van het thema sport, bewegen en gezonde leefstijl in de OER en/of studiegids. De toename van decentrale financiering is aan deze stijging gekoppeld. Het cvb-beleid 'sijpelt' door naar het decentrale niveau en vindt daar z'n plek.

De behoeften aan expertise en instrumenten op het gebied van beleid lijken een logisch gevolg van de ingezette acties de afgelopen jaren vanuit het Platform Bewegen en Sport, de MBO Raad en de Onderwijsagenda. Er is gehamerd op het beleidsmatig verankeren en dat lijkt bij de mbo-instellingen te zijn doorgedrongen.

Aanbevelingen

De ingezette weg lijkt aan te slaan en effect te sorteren. De eerste aanbeveling is dan ook om door te gaan met het informeren en ondersteunen van de mbo-instellingen bij het formuleren van beleid en creëren van aanbod op het brede thema gezonde leefstijl. De andere aanbevelingen zijn specifiek gericht op die ondersteuning aan mbo-instellingen:

- De instellingen die hebben meegedaan aan deze monitor hebben aangegeven op welke domeinen en op welke onderwerpen ze behoefte hebben aan informatie en/ondersteuning. Dat overzicht kan het Platform Bewegen en Sport gebruiken om instellingen gericht en op maat te benaderen met advies en ondersteuning.
- Via het Platform Bewegen en Sport wordt regelmatig informatie en kennis uitgewisseld en worden deelnemende instellingen op de hoogte gehouden van ontwikkelingen en beschikbare informatie, instrumenten en adviesmogelijkheden. Op dit moment zijn 40 mbo-instellingen aangesloten bij het platform. Door middel van actieve acquisitie zou het Platform meer instellingen aan zich kunnen binden zodat de beschikbare informatie en kennis breder verspreid kan worden. In het verlengde daarvan zou overwogen moeten worden of de naam van het Platform, Bewegen en Sport, niet te smal is en daardoor wellicht instellingen afschrikt. Met de huidige verbreding naar Gezonde Leefstijl is het aan te raden om die verbreding ook in de naam van het Platform tot uiting te laten komen.

Bijlagen

Bijlage 1

B1 Antwoorden op de vraag naar de concrete invulling binnen de mbo-instelling van de vijf thema's (vraag 5b)

Sport en bewegen

- Gymlessen en sport oriëntatie (bij twee opleidingen)
- Loopbaan en Burgerschap (LB), op enkele vestigingen LO
- Lessen sport en bewegen/toernooien (3x)
- Lessen, clinics en evenementen
- 5% bewegen voor alle eerstejaars in BOL-opleidingen (2x)
- Sportprogramma voor alle BOL-studenten
- Via dimensie 4 van LB (2x)
- Sportkeuzeprogramma in eerste jaar (2x)
- Loopbaan en Burgerschap Vitaal Burgerschap (2x)
- Sport- en beweegprogramma voor studenten en personeel
- Sportactiviteiten voor alle eerstejaars BOL-studenten (2x)
- Sportprogramma van vier hoofdactiviteiten
- Lessen bewegingsonderwijs
- Studenten worden gewezen op de mogelijkheid om tegen geringe kosten te sporten bij het universitair sportcentrum
- Deelname aan aangeboden sportmodules is verplicht
- Bewegingsprogramma voor alle leerlingen MBO niveau 2
- Sport op Maat clinics, daarna overgang naar beroepsgerichte clinics afhankelijk van invulling teams. Daarnaast maken we gebruik van testjeleefstijl en zijn er pilots gestart om de clinics beroepsgericht te maken.
- Sterke ambitie 5% norm (programma voor alle 1ejaars, deel van de 2ejaars), TJL voor alle deelnemers, workshops binnen vitaal burgerschap, enkele sportactiviteiten voor medewerkers (mogelijkheid om met collega's te sporten, korting op lidmaatschap).
- Leefstijltesten, sportclinics, schoolsport, bedrijfssport, vitaliteit medewerkers
- Sport op Maat en in lessen Burgerschap en Fit in je loopbaan voor medewerkers
- Sportlessen en sportdagen, portfolio
- Sportlessen en verschillende sportclinics
- Binnen de lessen, zeker bij burgerschap
- Sportlessen met gezondheid als thema
- Sportdagen en regulier lesaanbod
- Lessen L&B en indien van toepassing themaweken
- Bij de opleiding Sport en Bewegen gaat het om de studenten duidelijk te maken waarom ze moeten bewegen
- Structurele sportlessen en BUCO
- Lessen Sport en Spel

- Alleen zich op opleiding Sport en Bewegen, dit thema komt bij veel vakken aan de orde, bijvoorbeeld bij Sportstimulering

Voeding

- Kantineaanpassingen en lessen Academie Zorg en Welzijn
- Tutorles en sport en bewegen
- Burgerschap
- Gezonde Leefstijl bij Loopbaan en Burgerschap: project GRIP
- Loopbaan en Burgerschap, op enkele vestigingen LO
- Tijdens de lessen fitness
- Via dimensie 4 van LB workshops
- Binnen LB, Vitaal Burgerschap (4x)
- Werkgroep Gezonde Kantine die steeds meer resultaat boekt
- Themaweken Gezonde Voeding en aanpassing schoolkantine
- Lifestyle coachgastlessen en een apart programma voor zwaarlijvigheid (da Vinci fit)
- Aanpassing kantinevoorziening en voorlichting
- Onderdeel van lifestyle management
- Onze contractbeheerder kantines en exploitant werken nauw samen om een gezonder aanbod te realiseren
- Gezonde kantine op aantal locaties, workshops en lessen binnen vitaal burgerschap. mogelijkheden voor advies medewerkers (in relatie met Health Check)
- Gezonde schoolkantine minimaal 78% (gezondeschoolkantineschaal) nieuwe ingerichte corner (2015) en tijdens de lessen LB komt gezonde voeding aan bod
- Presentaties binnen L&B lessen
- Lessen Burgerschap en profileringen
- Onderdeel van Burgerschap
- Clinics
- Lessen L&B en indien van toepassing themaweken
- Via L&B (2x)
- Arbo, duurzaamheid: aandacht voor in lessen
- Tijdens lessen
- BUCO lessen
- Binnen lessen gezondheidszorg
- Alle eerstejaars studenten volgen een clinic gezonde leefstijl
- Bij Sport en Bewegen: i.h.k.v. Trainingskundige vaardigheden en bij Wellness

Relaties en seksualiteit

- Incidentenregistratie, vertrouwenspersonen, lessen Z&W
- Loopbaan en Burgerschap (13)
- Gastsprekers
- Lessen LO en themadagen
- LLB en testjeleefstijl
- Via dimensie 4 van LB
- Testjeleefstijl
- Lifestyle coachgastlessen

- Expliciet beleid in studentenstatuut, er is een onafhankelijke vertrouwenspersoon benoemd
- Er is een aanvraag gedaan voor het Gezonde School vignet. Incidenteel binnen aanbod lessen L&B en vitaal burgerschap
- Lessen burgerschap en begeleidingslessen ism diverse externen
- BUCO lessen
- Binnen lessen gezondheidszorg en maatschappijleer
- Gastlessen GGD
- Voorlichting

Voorkomen van roken, alcohol-, en drugsgebruik en gehoorschade

- Burgerschap (6x)
- Tutorles
- Gezonde leefstijl bij Loopbaan en Burgerschap
- Loopbaan en Burgerschap en op enkele vestigingen LO
- LLB en test je leefstijl
- Via dimensie 4 van LB, Vitaal Burgerschap
- Loopbaan en Burgerschap (2x)
- LB en Veilige School
- LB en Vitaal Burgerschap (2x)
- Lifestyle coach gastlessen
- In het studentenstatuut is hierover expliciet beleid geformuleerd
- Onderdeel van lifestyle management
- Incidenteel binnen vitaal burgerschap, voor medewerkers stoppen met roken cursus
- Lessen LB (3x)
- Presentaties, gastsprekers
- Lessen burgerschap en in een aantal gevallen beroeps specifiek
- BUCO lessen
- Binnen lessen gezondheidszorg
- Alle eerstejaars studenten maken de leefstijltest

Bevorderen van psychosociale gezondheid

- Trainingen Rots en Water/Loopbaancentrum
- Burgerschap en SLB
- Tutorles
- Loopbaan en Burgerschap (10x)
- LLB en test je leefstijl
- Via dimensie 4 van LB en workshops
- Zorgteams en onderdeel van LB
- LB maatschappelijk werk (GGD)
- Lifestyle coach gastlessen
- Er is een goed functionerend mentoraat met een daaraan gekoppelde zorg coördinatie voor complexere zaken. Dit functioneert goed.
- Beleid Veilige School, Rots en Water binnen 5% aanbod, voor medewerkers cursus Mindfulness

- Tijdens de beweglessen, presentaties binnen L&B lessen
- Van klassenmanagement tot begeleiding
- Clinic weerbaarheidstraining (Rots en Water)
- Binnen zorgstructuur

Bijlage 2

B2 Antwoorden op de vraag naar concrete plannen op de vijf thema's (vraag 14b)

Sport en bewegen

- Betere koppeling met resultaten leefstijltest
- Uitbreiden en verkleinen van de groepen met Sport en Bewegen
- Deelnemen aan sportieve activiteiten
- Thema's aanpassen aan beroepsprofiel/competenties
- 5% binnen het 1e leerjaar behalen voor alle BOL-opleidingen
- Uitbreiden % deelnemers, eventueel uitbreiden naar hogere leerjaren
- 5% norm op alle 8 MBO colleges invoeren (nu op 3). De fysieke aspecten van het beroep koppelen aan trainingsprogramma's. Medewerkers in het kader van vitaliteit ook deel laten nemen aan beweegprogramma's. Gaan voor vignet Gezonde School.
- Sport op maat
- Verdere uitbreiding van het programma
- Voor alle thema's geldt dat wij bewegen en leefstijl in de visie gaan opnemen
- Aanbieden van bewegingsactiviteiten
- Verbetering huidig programma
- Meer gym uren op het rooster
- Actievere promotie van sportmogelijkheden bij Universitair sportcentrum. Geen plannen voor eigen sportactiviteit binnen school
- Implementeren in nieuwe onderwijsconcept 3 jarig MBO
- Bewegingsprogramma's 1e jaars MBO
- Transitie van sport op maat clinics naar beroepsgerichte clinics (klassikaal)
- Breed implementeren van Leefstijltesten en daaropvolgende beweegaanbod, aanvraag vignet
- Meerdere scholen vragen nu sporturen aan
- Meerdere opleidingen betrekken, verbinden met andere thema's
- Ambitie van 5% verder realiseren, intensivering
- Meer duidelijkheid krijgen bij hogerejaars, en eventueel uitbreiding in uren
- Testjeleefstijl
- Sportaanbod uitbreiden met trainingen op het gebied van weerbaarheid en fitheid
- Intensieve lesweken
- Gezonde school
- Testjeleefstijl implementeren
- Hoogstwaarschijnlijk willen we hier volgend jaar het vignet voor aanvragen

Voeding

- Koppelen aan sportprogramma
- We hebben een programma ontwikkeld 'Vet Cool' dat leerlingen helpt naar een gezondere leefstijl
- Project Gezonde School op 1 van de colleges
- Gezond voedselaanbod (kantine, 'snackcorner', restaurant, winkel, apparaten)
- Theorieblokken klassikaal
- Voldoen aan criteria deelcertificaat Voeding binnen vignet GS
- PVE catering, speciale activiteiten (info bij externe projectleider)
- Gezonde kantines op alle scholen inrichten naar richtlijnen motie Vendrik. In lessen gezonde voeding een link met het kantine-aanbod leggen. We gaan voor het vignet Gezonde school
- LB
- Verdere uitbreiding van het programma
- Aanbieden van thema's gezond eten en drinken binnen de burgerschapslessen
- Aanpassing kantinevoorzieningen
- Thema's voeding i.s.m. de kantine
- In de nieuw in te richten kantine worden alleen gezonde levensmiddelen verhandeld
- Wordt verder uitgewerkt in theoriemodule, lifestylemanagement
- Opstarten gezonde kantine
- Gezonder aanbod in alle kantines
- Een aantal locaties gaat onderzoeken wat zij meer moeten doen om een vignet aan te vragen
- Aanvragen vignet en beleid breder uitrollen
- I.s.m. school Horeca wordt in 2014-2105 een pilot gedraaid
- Project gezonde schoolkantine, verbinden lessen en andere thema's
- Intensivering Loopbaan en Burgerschap
- In het gezondheidsprofiel voeding/drinken opnemen en met cateraar praten over wat mogelijk is
- Een nieuw uitstroomprofiel aanbieden binnen N4 opleidingen
- Gezonde Kantine
- Aansturen op behalen certificaat gezonde schoolkantine
- Intensieve lesweken
- Meer bewustwording en kennis
- Gezonde School
- Dit jaar zijn we bezig om nog meer gezonde voeding in de kantine te krijgen. En volgen alle studenten een clinic over gezonde voeding en leefstijl

Relaties en seksualiteit

- Theorieblokken klassikaal
- LB
- Mogelijke invoering schooljaar 2014-2015
- Wordt verder uitgewerkt in theoriemodule lifestylemanagement
- Verder ontwikkelen en (fysiek) ruimte bieden aan externe partijen
- Intensivering Loopbaan en Burgerschap

Voorkomen van roken, alcohol- en drugsgebruik en gehoorschade

- Achter lijn/schot en rokers actiever aanspreken wanneer dit niet gebeurt
- Theorieblokken klassikaal
- LB
- Mogelijke invoering schooljaar 2014-2015
- Wordt verder uitgewerkt in theoriemodule lifestylemanagement
- Nog meer aandacht voor deze thema's en consequent handelen in fysieke plannen
- Intensivering Loopbaan en Burgerschap
- testjeleefstijl

Bevorderen van psychosociale gezondheid

- Afstemming met zorgstructuur als het gaat om wisselwerking tussen welbevinden en actoren vanuit BRAVO
- Theorieblokken klassikaal
- Meer aandacht schenken aan sociale veiligheid en schoolklimaat
- Mogelijke invoering schooljaar 2014-2015
- Wordt verder uitgewerkt in theoriemodule lifestylemanagement
- Tijdens de beweeglessen en nabespreking met de coach
- Studiedag in augustus voor ene locatie met als thema: inzet van klassenmanagement en Rots en Water
- Intensivering Loopbaan en Burgerschap
- Voor studenten die het moeilijk hebben ze betrekken bij een soort Rots en Water traject. Kijken waar 'jouw' kracht ligt
- testjeleefstijl
- Hier willen we ook een vignet voor aanvragen volgend jaar

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 374
1013 CR Amsterdam

T +31 (0)20 625 75 37
dsp@dsp-groep.nl
www.dsp-groep.nl

KvK A'dam 33176766

DSP-groep, opgericht in 1984, is een onafhankelijk landelijk bureau voor onderzoek, advies en management, met zestig medewerkers. We werken in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook van maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Werkvelden

De werkvelden waarop we de meeste expertise hebben opgebouwd zijn veiligheid, jeugd, sport, kunst en cultuur, onderwijs, openbare ruimte en groen, sociaal beleid, stedelijke vernieuwing, welzijn, wonen en wijkgericht werken.

Dienstverlening

We ondersteunen onze opdrachtgevers bij complexe vraagstukken. We kunnen onderzoek doen, een registratiesysteem of monitor ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of tijdelijk het management voeren. DSP-groep geeft ook trainingen, workshops en lezingen.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.